

Воробйова Ольга,
доктор філософії,
старший викладач кафедри юридичної психології,
Національна академія внутрішніх справ

РОЛЬ ЛЕГІТИМІЗОВАНОЇ АГРЕСІЇ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У контексті викликів сьогодення професійна діяльність поліцейських потребує високого рівня психологічної готовності до дій у ситуаціях підвищеної напруженості, конфлікту та загрози життєдіяльності. Одним із елементів такої готовності є здатність до регульованого та обґрунтованого застосування легітимізованої агресії.

Легітимізована агресія виступає інструментом, за допомогою якого поліцейські мають змогу забезпечити безпеку громадян: припинити протиправні дії, попередити чи ліквідувати терористичні акти. Тому в суспільстві такі агресивні прояви не тільки дозволяються, але й заохочуються. Ефективне застосування легітимізованої агресії вимагає від поліцейського сформованих на високому рівні навичок саморегуляції, відповідальності, емоційної стійкості [1, 2].

Для оптимального застосування легітимізованої агресії та мінімізації потенційних ризиків необхідний комплексний підхід до психологічної підготовки поліцейських, що може включати наступні етапи:

1-й етап: формування системи знань щодо загальної агресії, легітимізованої агресії, агресивності та агресивної поведінки особистості (поліцейські засвоюють основні теорії та базові знання з теми);

2-й етап аналіз передумов та чинників, які провокують застосування агресивної поведінки в службовій діяльності (поліцейські навчаються виявляти причини прояву агресії, здійснювати аналіз чинників, які провокують її застосування, зокрема, і у власній поведінці, виявляють ситуації із застосуванням легітимізованої агресії, що є виправданою та необхідною, а також ситуації, де прояв агресії не допускається);

3-й етап відпрацювання навичок саморегуляції, управління емоціями та стресом, розвиток навичок комунікації та дій в екстремальних ситуаціях (поліцейські навчаються технікам саморегуляції, застосування прийомів психологічного впливу під час виконання професійних обов'язків).

Згідно Закону України «Про Національну поліцію» [3], професійне навчання поліцейських здійснюється за напрямками: первинна професійна

підготовка; підготовка в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання; післядипломна освіта; службова підготовка.

Первинну професійну підготовку проводять з поліцейськими, які вперше прийняті на службу в поліції для оволодіння ними спеціальних знань та навичок, які необхідні для виконання службових повноважень. Під час проходження первинної професійної підготовки поліцейські опановують низку навчальних дисциплін, які сприяють засвоєнню знань щодо коректної професійної взаємодії поліцейського з громадянами, зокрема: «Професійна етика. Ефективна комунікація», «Стресостійкість» та інші.

Підготовка в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання передбачає здобуття вищої освіти на денній формі навчання за державним замовленням, які здійснюють підготовку поліцейських. Наприклад, кафедрою юридичної психології Національної академії внутрішніх справ викладається низка навчальних дисциплін, в межах вивчення яких розглядаються питання агресивної поведінки правоохоронця: «Професійно-психологічна підготовка»; «Конфліктологія» та інші.

Післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених законодавством України, з огляду на особливості, передбачені цим Законом, включає спеціалізацію; перепідготовку; підвищення кваліфікації; стажування [4]. Післядипломна освіта слугує підвищенню правосвідомості та стимулює його до подальшого професійного зростання та якісного виконання професійних функцій, зокрема, при застосуванні агресії. У рамках підвищення кваліфікації працівників поліції викладається спектр навчальних дисциплін, які дозволяють підвищити рівень обізнаності поліцейського з питань агресії: «Толерантність та недискримінація в роботі поліцейського» та «Ефективна комунікація поліцейського».

Відповідно до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України [5], психологічна підготовка входить до складу загальнопрофільної підготовки поліцейських. Психологічна підготовка визначається, як навчання, що спрямоване на здобуття поліцейськими необхідних їм теоретичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками. Службова підготовка поліцейських проходить в навчальних групах за місцем служби або на навчальних зборах та включає проведення навчальних, практичних занять із залученням психологів поліції, та, за необхідності, фахівців профільних кафедр закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Основними завданнями службової підготовки щодо оптимізації легітимізованої агресії поліцейських виступають:

1) підвищення рівня професіоналізму поліцейських (отримання поліцейськими інформації про рамки застосування легітимізованої агресії у

професійній діяльності з метою забезпечення ними охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку);

2) удосконалення навичок саморегуляції та самоконтролю (оволодіння техніками збереження спокою та розсудливості у критичних та напружених ситуаціях;

3) удосконалення комунікативних навичок (оволодіння ефективними навичками спілкування та вирішення конфліктних ситуацій шляхом діалогу та переговорів).

Важливо формувати у керівників підрозділів практичні вміння та навички, які повинні проявлятися в їх управлінській діяльності в напрямках: підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень; забезпечення стабільності діяльності, зокрема і діяльності, яка пов'язана з високим ризиком; використання стратегій запобігання та вирішення конфліктних ситуацій; мотивування праці підлеглих на досягнення успіху у професійній діяльності; забезпечення можливостей професійного зростання та розвитку в професійній діяльності.

Таким чином, застосування легітимізованої агресії в професійній діяльності поліцейських вимагає високого рівня усвідомленості, вольового контролю. Йдеться про здатність не просто діяти в межах закону, а приймати обґрунтовані рішення, розуміючи, коли така агресія є виправданою та необхідною. Розвиток цієї здатності становить важливу частину психологічної підготовки правоохоронців, що включає не лише знання теорії, а й розвиток практичних навичок саморегуляції, стійкості до стресу та контролю над власними реакціями в екстремальних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Ковач О.В. Чинники легітимізованої агресії в професійній діяльності поліцейських. *Юридична психологія*. 2022. No 2 (31). С. 54 – 63. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.54>

2. Ковач О.В. Передумови легітимного вияву агресії в професійній діяльності поліцейських. *Юридична психологія*. 2023. № 31 (32). С. 101 – 111. DOI: <https://doi.org/10.33270/03233201.101>

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 No 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. No 40-41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

4. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції : наказ МВС України від 24.05.2016 № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016р. No 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>